

EEMSMONDONDERZOEK

Lucas Reijnders

An het Milieukundig Studiecentrum van de Groningse Universiteit is het Eemsmondonderzoek afgesloten met een eind-rapport. Dit onderzoek had betrekking op kwesties van milieu en werkgelegenheid in het Duitse Ost-Friesland en in Noord- en Oost Groningen.

In het onderstaande zal worden geprobeerd enige krenten uit de pap van dit eind-rapport te halen.

Dollarthafen

Bondskanselier Schmidt en de Minister-president van Niedersachsen hebben Ost-Friesland uitvoering van het Dollarthafen-project beloofd.

Het Dollarthafen-project behelst een omleiding van de Ems door de Dollard, de aanleg van een haven in het huidige Emdener vaarwater en de creatie van een industriegebied op de Geiserücken in de Dollard.

De bedoeling van dit project is baggerkosten te besparen en een flink aantal nieuwe industrieën naar Emden te lokken. Of de laatste doelstelling haalbaar is is zeer twijfelachtig. Het is allerminst uitgesloten dat de Dollarthafen de duurste jachthaven van Europa wordt. Zouden er wel veel industrieën op de Dollarthafen afkomen dan zou Emden uitgroeien tot een nog groter Ost-Fries waterhoofd dan het reeds is.

Op het ogenblik heeft Emden circa 14.000 meer arbeidsplaatsen dan arbeid(st)ers, terwijl in andere delen van Ost-Friesland grote tekorten zijn aan arbeidsplaatsen. In Norden en Aurich komt en zo'n 10.000 arbeidsplaatsen tekort en in Leer ongeveer 20.000. De Dollarthafen zou deze scheve verdeling alleen nog maar schever maken.

Los van de vraag of de Dollarthafen industrieën zal aantrekken, zal de aanleg van de Dollarthafen vermoedelijk aanzienlijke nadelen voor het milieu hebben. Dit hangt

samen met:

- 1 het weggraven of opspuiten van circa 1160 ha wad en kwelder;
- 2 de verzoeting en toenemende troebeling van het Dollardwater;
- 3 verstorende activiteiten, die nodig zijn voor de aanleg van de haven.

Vermoedelijk zal door aanleg van de Dollarthafen een aantal vogelsoorten achteruitgaan. Zo wordt geschat dat het aantal kluten met 25-30% zal afnemen en het aantal bergeenden met 50%. Ook voor vogels als de wulp, de bonte strandloper, de zwarte-ruiter en de zilverplevier wordt een sterke achteruitgang verwacht.

Het zeeasterbos zal grotendeels uit de Dollard verdwijnen, de kinderkamerfunctie van de Dollard zal voor een aantal soorten zeevis achteruitgaan en de zeehonden zullen tenminste tijdelijk uit de Dollard verdreven worden.

Zou de industrie inderdaad voet aan de grond krijgen in de Dollarthafen dan wordt het er voor het milieu niet beter op. Verwacht mag worden dat in dat geval het Eems-Dollard estuarium zal worden opgescheept met een aanzienlijk toenemende belasting van (zware) metalen en milieuschadelijke organische verbindingen. Ook zal in dat geval het Nederlandse vasteland bij Termonunten en Delfzijl op een extra tot luchtverontreiniging kunnen rekenen. Omdat de Duitse normen voor de luchtkwaliteit nogal ruim zijn is het zeer wel mogelijk dat daarbij de Groningse normen voor aanvaardbare luchtverontreiniging overschreden zullen worden.

In het eindrapport over het Eemsmondonderzoek wordt een alternatief aangegeven voor de verdere ontwikkeling van Ost-Friesland, waarbij de milieubelasting niet zal toenemen, de werkgelegenheid terecht kan komen waar

er de meeste behoefte aan is en meer banen worden geschapen dan de Dollarthafen zou kunnen opleveren. Dit alternatief gaat uit van uitbouw van de Ost-Friese metaalindustrie en het aantrekken van lichte industrieën, die in Duitsland goede groeimogelijkheden hebben.

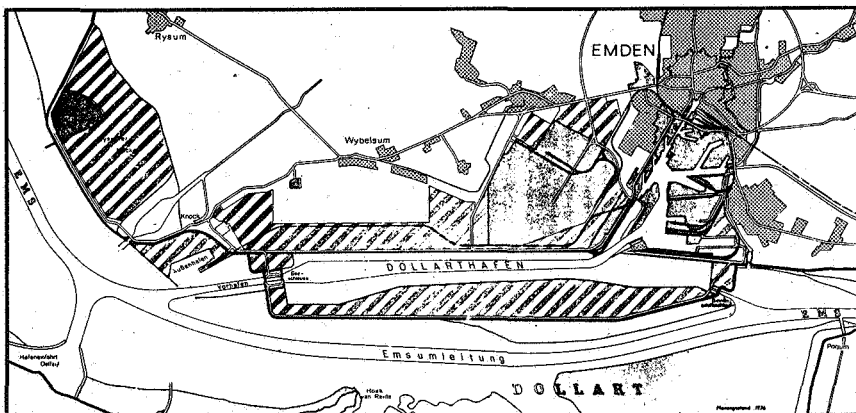
LNG-terminal in de Eemshaven

Over de beslissing om in de Eemshaven een terminal voor vloeibaar gas (LNG) te bouwen is al heel wat afgeschreven. Het eindrapport van het Eemsmondonderzoek bevestigt nog eens dat LNG terminal, ook bij onfatsoenlijk optimistische verwachtingen over vervolgsprojecten, die koude of gas zouden gaan gebruiken in Oost-Groningen nauwelijks werk zal brengen.

In het eindrapport over het Eemsmondonderzoek wordt verder de aandacht gevestigd op een paar milieuzaken, die tot nu toe minder aandacht hebben gekregen dan zij verdienen.

Het eerste is dat LNG koude zou kunnen worden gebruikt om de afvalwarmte van de Eems-centrale buiten het estuarium te houden. Deze mogelijkheid om van de nood een beetje deugd te maken vormt op het ogenblik voorwerp van een partijtje naargeestig touwtrekken tussen Gasunie en de eigenaar van de Eems-centrale, het EGD.

Een tweede punt waarop het rapport de aandacht vestigt is dat door de omvangrijke baggerwerkzaamheden, waartoe de LNG-aanvoer noopt, de watertroebeling zal toenemen. Deze troebeling zal vermoedelijk de mossel-, kokkel- en visstand in het noorden en midden van het estuarium sterk nadelig beïnvloeden. Voorts wordt opgemerkt door de Provincie Groningen, het Nederlands Maritiem Instituut en TNO dat de geschatte ongevallenkans voor tankers in het estuarium opvallend laag uitkomt. Ruwweg vergelijkbare gegevens voor de Verenigde Staten en Engeland geven

De Duitse plannen voor de aanleg van de Dollarthafen bedreigen de Dollard, het gebied in Nederland met de hoogste (officiële) status als natuurgebied.

getallen die 4-8 maal zo hoog liggen.

Inmiddels staat overigens de precieze aanlandingsplaats van LNG weer ter discussie. De Gasunie sleutelt op het ogenblik aan een buitengaats aanlanding van LNG aan 'prikpielen' aansluitend bij de Eemshaven. Of de veiligheidssituatie daardoor verbeterd is zeer de vraag.

Olietransport

Emden beschikt over een olieraffinaderij. Deze zorgt voor nogal wat aan- en afvoer van ruwe- en verwerkte olie. In 1977 werd 1,8 miljoen ton olie per schip van en naar Emden vervoerd. Dit jaar zal dat vermoedelijk meer zijn. Bij voorzichtige aannamen omtrent de kans op ongevallen, betekent transport van een dergelijke omvang dat er een kans van eens in de 20 jaar is dat in het Eems-Dollard estuarium een olieramp plaatsvindt, waarbij al gauw 1000-1500 ton olie in het water terecht zal komen.

De kans op aanlanding van deze olie op

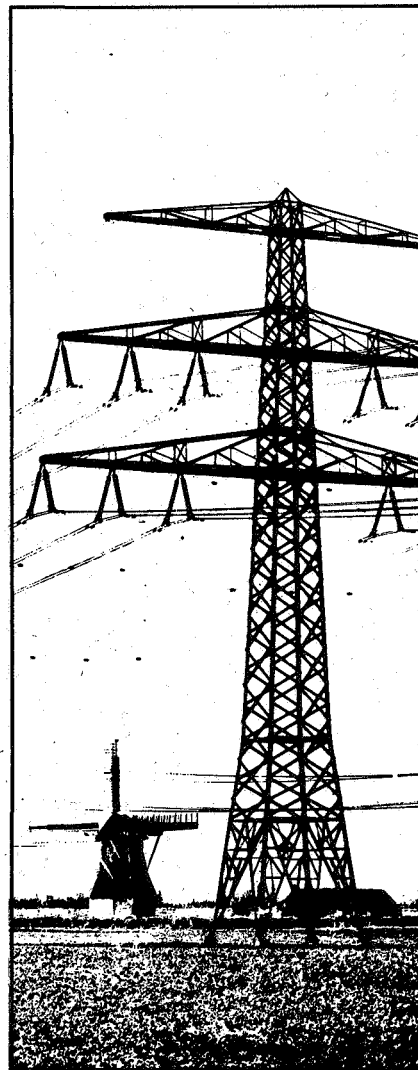
wad en kwelders is groot. Tenzij het om lichte olie-frakties gaat is tevens waarschijnlijk, dat de olie zo'n 4-10 jaar in de wad- en kwelderbodem zal blijven zitten.

Op de plaatsen waar olie belandt zijn sterke veranderingen in de vegetatie te verwachten. Ook ongewervelde dieren en vogels zullen er veel van te lijden hebben.

Oost-Groningen

In Oost-Groningen is het veenkoloniale afvalwaterprobleem nog altijd het grootste milieuprobleem. Het rapport over het Eemsmondonderzoek wijst op twee andere milieuproblemen, die tot op heden minder in het oog zijn gelopen.

Het eerste is, dat het gebruik van aaltjesbestrijdingsmiddelen in Oost-Groningen tot een aanzienlijke luchtverontreiniging met gechloreerde koolwaterstoffen leidt. Volgens voorlopige berekeningen zou de Provinciale Milieunorm in Oost-Groningen voor meer dan de helft worden opgevuld door uit de grond

dampende aaltjesverdelingsmiddelen.

Een tweede probleem wordt gevormd door de calcium- en kaliumlozingen van de geplande Billiton magnesiumoxydefabriek in Veendam. Deze zullen het kaliumgehalte van het estuariumwater met naar schatting 3-5% kunnen verhogen en de witte troebeling van het estuariumwater met ongeveer 50% doen toenemen. De kaliumlozingen bedreigen organismen die het moeilijk zullen hebben om het eigen kaliumgehalte binnen nauwe grenzen te houden. Een merkwaardig punt van deze kaliumlozingen is dat kalium een waardevolle meststof is. De Franse kalimijnen, die zoveel zout in het Rijnwater doen, zijn daar getuige van.

In beginsel zijn er alternatieve procedés voor de produktie van magnesiumoxyde denkbaar, waarbij kalium gewonnen kan worden. Wat betreft de Oost-Groningse werkgelegenheid kan uit het rapport gekonkludeerd

worden dat Oost-Groningen er het meeste baat bij heeft als het werk naar Oost-Groningen gehaald wordt en het beschikbare werk wordt herverdeeld door maatregelen als uitbreiding van het aantal ploegen in ploegendienstbedrijven en de instelling van ontplooiingsverlof.

Energieverbruik

Nederland heeft geruime tijd een industrie-politiek gevoerd waarbij naar verhouding energie-intensieve bedrijven werden aangetrokken of uitgebouwd. Vooral de groei van de zeehavenindustrie (chemie, petrochemie, staal, olieraffinage) blijkt in de praktijk veel energie te slurpen. Blijkens de resultaten van het Eemsmondonderzoek zal bij doorzetten van het huidige beleid dat gericht is op zeehavenindustrialisering van de industrieterreinen van Emden, Eemshaven en Delfzijl het energieverbruik zeer sterk toenemen. Bij een ander beleid dat gericht zou zijn op het aan-

trekken van lichte industrie en uitbouw van de metaalindustrie zal deze toename van het energieverbruik veel minder zijn. Bovendien zijn er ook bij bestaande bedrijven aanzienlijke verminderingen van het energieverbruik mogelijk. Zo zou ondermeer belangrijk op olie- en gasverbruik bespaard kunnen worden, indien AKZO elektriciteit zou gaan toeleveren aan Aldel in Delfzijl en indien Avebe zou overschakelen op gekombineerde opwekking van stroom en stoom.

Tot zover de krenten uit de pap. Het 270 pagina's tellende rapport is voor f 25,- te bestellen bij het Milieukundig Studiecentrum Groningen, Blekerstraat 5a te Groningen, onder vermelding van 'Eindrapport Eemsmondonderzoek'. ■■■

Dr. L. Reijnders is hoofd van het Milieukundig Studiecentrum van de RU Groningen.

